

Anton Tomaž Linhart Pesnik, zgodovinar, dramatik

Anton Tomaž Linhart se je rodil 11. decembra 1756 v Radovljici. Imel je osem bratov in eno sestro. Trije od njih so ob rojstvu umrli. Njegov oče Venceslav je bil nogavičarski obrtnik češkega rodu, mama pa je bila Radovljičanka. Umrla je že, ko je imel šele devet let. Zato jim je moral oče poiskati novo mamo (bila je mlada in iz Ljubljane). Najprej se je šolal v domačem kraju, nato je končal ljubljansko gimnazijo, ki so jo vodili jezuiti, in to z odličnim uspehom. Ker je nameraval postati menih, je od 1776 do 1778 prebil v Stični pri cistercijanih, vendar si je premislil in odšel na Dunaj, kjer je verjetno opravil pravne študije, tam pa se je seznanil tudi z razsvetljenstvom. Leta 1780 se je vrnil v Ljubljano in postal najprej arhivar pri škofu Herbersteinu, nato pa opravljal pomembne uradniške funkcije; 1792 je postal deželni tajnik. V 80. letih se je preusmeril iz nemške kulturne sfere v slovensko, odlikovala ga je izrazita svobodomiselnost, bil je simpatizer francoske revolucije in najbolj delaven član Zoisovega krožka. Umrli je zelo zgodaj saj ga je že pri 39. letih zadela srčna kap, ko si je ravno ustvaril družino in začel zidati dom.

Prešeren mu je v napisu na nagrobniku po pravici zapisal:

*Steze popustil nemškega Parnasa,
Je pisal zgodbe kranjske star'ga časa.
Komu Matiček, Micka, hči župana,
ki mar mu je slovenstvo, nista znana?
Slavile, dokler mrtvi se zbudijo,
domače bote ga Talija, Klijo.«*

Linhart je vstopil v literaturo s pesnikovanjem, že v šoli je pisal pesmi v latinščini in nemščini. Mladostno poezijo, ki je bila močno pod vplivom tedaj veljavne poznobaročne in predromantične usmeritve, je izdal v zbirki Blumen aus Krain für die Jahre 1781 (Cvetje s Kranjskega za leto 1781). Že zgodaj je poezijo opustil, kmalu pa se je poskusil tudi v dramatiki in 1780 v Augsburgu objavil meščansko tragedijo Miss Jenny Love, po zgledu sorodnih evropskih, zlasti Lessingovih del. Vendar je dramsko zrelost dosegel šele z igrama Županova Micka in Ta veseli dan ali Matiček se ženi, ki sta sicer prevoda oziroma predelav, a hkrati pomenita začetek slovenske dramatike. Zadnje Linhartovo delo je nemško pisana zgodovina Versuch einer Geschichte von Krain und den übrigen Ländern der südlichen Slaven Oesterreichs (Poskus zgodovine Kranjske in drugih dežel južnih Slovanov Avstrije), zaradi prezgodnje smrti je ostalo nedokončano (sega le do 8. stol), vendar predstavlja prvo znanstveno-kritično obravnavo slovenske preteklosti, vsebuje tudi izrazite narodno-prerodne poudarke. Izšla je v dveh delih, 1788 in 1791. Linhart je napisal prva besedila ki so ujela korak z evropsko dramatiko in gledališčem.

V nekem pismu je celo zapisal: »Laskam si, da sem dokazal, kako zelo je naš jezik melodičen in dovzeten za najfinejšo komiko.«

--POMEN--

Postal je PRVI SLOVENSKI DRAMATIK (izrazi svoje sovraštvo do nazadnjaškega plemstva)

--DELA--

Tragedija: MISS JENNY LOVE

CVETJE S KRANJSKEGA (nemške pesmi z nem. Motivi)

Zgodovinsko delo: POSKUS ZGODOVINE KRANJSKE IN OSTALIH JUŽ. SLOVANOV V AVSTRIJI

Komediji: ŽUPANOVA MICKA

VESELI DAN ali MATIČEK SE ŽENI

--TA VESELI DAN ALI MATIČEK SE ŽENI--

Matiček pripravlja poroko z Nežko, katero zelo rad vidi tudi baron. Nenadoma se pokaže nepričakovana ovira, ki ima korenine še v preteklosti. Smrekarica uveljavlja svoje pravice do Matička, ker mu je bila posodila dvesto kron. Baron, ki hoče preprečiti poroko, dozdevno zmaga, ko mu Nežka obljubi sestanek v parku, hkrati pa mu vzbudi ljubosumnje, ko mu namigne, da gospa rada vidi študenta Tončka. Baron res sumiči gospo in jo zalezuje. Ko že misli, da je ženo zasaèil, se mu vse podre. Baron ne pozabi osramotitve pred ženo, a še vedno noče privoliti v zaroko. Zdaj mu pride na pomoč Smrekarièina tožba zoper Matička. Naenkrat se izkaže, da mu je Smrekarica mati in baron je že drugič “naletel”. Ko se baron že vda, se mu naenkrat sproži kanček upanja; pisemce, igla, povabilo na večerni sestanek. Baron je preprièan, da zapeljuje Nežko. Ker pa sta Nežka in gospa zamenjali vloge, ta dvori gospe. Tu je “naletel” tudi Matièek. Nezvestobo svoje neveste hoče mašèevati s tem, da zapeljuje gospo. Ko je baron že trdno preprièan, da je dosegel svoje, pride resnica na dan, ki pokaže, da je baron že tretjič “naletel”.

Toda konec dober, vse dobro. Matiček in Nežka sta dosegla svoje, baron se je pobotal z ženo, Žužek pa je s sinom našel tudi ženo.

OSEBE

Matiček:

Matiček je primer podložnega, ki naj bi ubogal gospodarja ne glede na vse ostalo. Toda Matiček ima v glavi več soli, kot njegov gospodar in jo zna tudi pametno uporabiti. S svojo domiselnostjo je barona veèkrat speljal na led. Toda kljub vsemu je ostal zvest svoji nevesti, ki jo je brezmejno ljubil. Ko je mislil, da ga je prevarala, se je bil pripravljen spoprijeti s samim baronom.

Nežka:

Nežka je bila podobna Matičku, le da je bila ženska in so ji šle po glavi drugačne vrste spletkarij. Bila je ženska, ki se je znašla v vsakem položaju, ob vsaki priložnosti. Sploh se ni bala barona in gospodarice. Pomagala je celo spraviti barona na led, in to kar trikrat. Zelo je ljubila Matièka, zanj je bila pripravljena dati vso svojo doto.

Baron Naletel:

Za barona je Linhart izbral zelo primerno ime, saj je v enem dnevu “naletel” ker trikrat. Dolgočasje in brezkrbnost sta ga privedli do tega, da je postal ukazovalen in zaverovan vase. Vse ženske so bile boljše od njegove žene, pa èeprav je ves èas vedel, da ga ljubi in da on ljubi njo.

Gospa:

Gospa je bila ženska, ki bi storila vse, da bi spet pridobila pozornost svojega moža. Pokazala je svojo spretnost v spletkah in moža večkrat speljala na napačno sled. Bila je zelo razumevajoča do malega Tončka in ga skrivala pred baronom.

Tonček:

Tonček je sramežljiv študent, ki mu je srce gorelo za gospo. Rad je imel ženske in dekleta. Zelo se je bal barona, saj bi skočilskozi okno, samo da bi mu pobegnil.

--Županova Micka--

Micko lepo hčer župana Jake Zanetovca, je bil premotil plemič Tulpenheim, ki je že zaročen z bogato vdovo Šternfeldovko. Predstavil se je kot Schönheim, ji je podaril zaročni prstan in se z njo dogovoril, da se bosta poročila. Za njegovo pustolovščino izve Šternfeldovka in mu prekriža račune. Lahkovernna Micka je prepričana, da bo postala bogata gospa in zato zavrača kmečkega snubca Anžeta. Zaman jo oče svari in jo prepričuje naj vzame Anžeta. Ko Micka zaverovano gleda prstan jo preseneti Šternfeldovka in Micka se prestraši zato spusti prstan na tla. Šternfeldovka spozna ta prstan saj ga je podarila svojemu možu. Goljuf je razkrit. Tega večera se Tulpenheim res prikaže pred mickinim oknom sabo pa ima pisarja Glaška. Micka mu reče naj se čes eno uro spet prikaže na vrtu, saj bo takrat njen oče že spal. Anže jih zagleda in ve, da so vse te ljubezenjske beštije v zvezi z Micko. Micka vsa v sovzah razodene očetu, da se je hotela poročiti s Tulpenheimom a opazi, da jo je prevaral. Anže pride lepo oblečen in jo prosi za roko. Ona pa mu glede obleke reče naj ne bo norček. Sleparka hočejo osmešiti. Anže in Micka se poročita in se morata skupaj z očetom podpisati na pismo, ker pa pisati ne znajo naredijo samo križ. Šternfeldovka da Micki zlati prstan Anžetu pa zaročnega. Vsi pijejo na zdravje ženina in neveste.

Z NJIM SO BILI POKOPANI TUDI LEPI NAČRTI ZA PREROD NAŠEGA NARODA.